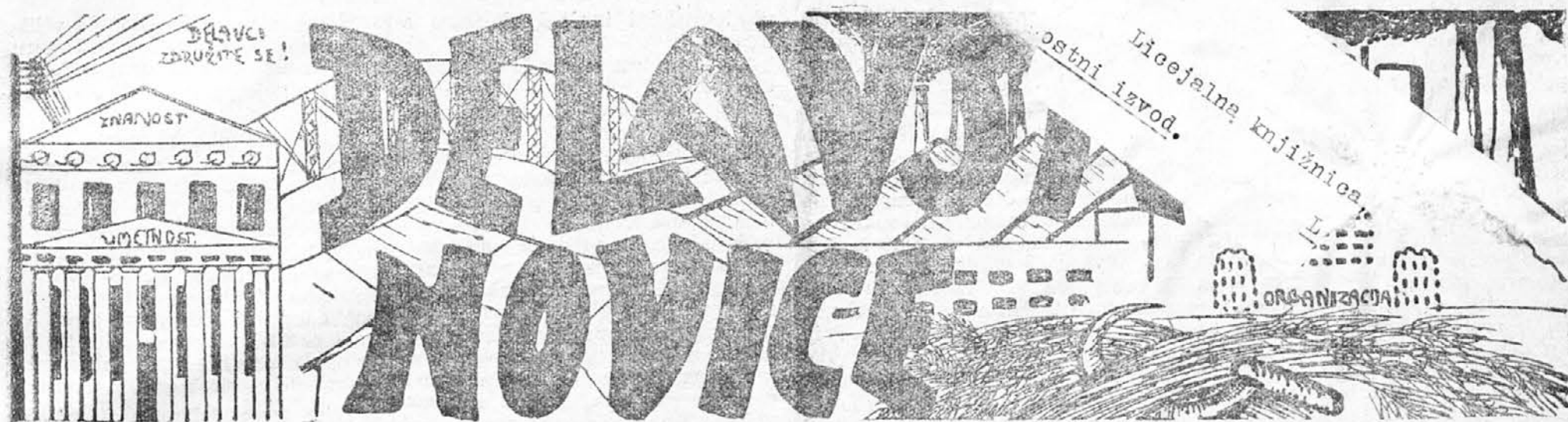

Izhajajo vsak četrtek. — Uredništvo in upravništvo (začasno): Ljubljana, Knafljeva ulica 18. — Naročnina za mesec 6 Din, četrletno 18 Din.

Štev. 11—12.

Urejuje: Redakcijski odbor.

Leto IV.

Oblasti izvajajo nasilje nad pokretom „Delavskih Novic“.

Sodruhu Fabjančiču in Klemenčiču prepovedano govoriti na shodih v Trbovljah, Hrasniku, Zagorju in Hudi jami ter Zabukovci. — Orožniki šikanirajo naše naročnike na deželi. — Agentprovokaterji in revolucionarni frazerji pa uživajo protekcijo vlade in policijskih oblasti.

Kot je bilo pričakovati, so temne sile, ki jim je na tem, da se proletariat Slovenije in cele države ne združi v močni enotni organizaciji, ki bi bila v stanju poživiti delavsko gibanje in izbojevati delavstvu boljše življenje, stopile na plan, da zatro zdravo gibanje, ki ga vodijo »Delavske Novice«. Napad se vodi z dveh strani: na eni strani policijske oblasti, na drugi strani pa agent-provokaterji, ki jih je policija svoječasnó poslala v delavski pokret, da ga razbijejo. Ti agent-provokaterji, katerim se je posrečilo ubiti veliko komunistično stranko, ki so nato dali navodilo za razbitje delavske enotne fronte v Sloveniji, ki so otrovali delavsko gibanje v Srbiji in na Hrvaškem, ki so se odlikovali z najgršimi agent-provokatorskimi podvigi na Dunaju in drugod, ki se jim je posrečilo vriniti se v vodstvo NDSJ in dobiti v roke mednarodne zveze s proletariatom drugih dežel, kjer z vno mo v svoje ostudno izdajalsko opravilo, so se ustrašili zdravega pokreta »Delavskih Novic«, ki jih je razkrinkal in jim pokazal vrata iz delavske organizacije.

Kosta Novakovič, član glavnega odbora NDSJ v Beogradu, ki se je odlikoval v agent-provokatorski aferi z znanimi dunajskimi arhivi, je zapretil s. Lovru Klemenčiču: »Proti vam in »Delavskim Novicam« se bomo borili z vsemi sredstvi!« Ni jim zadostovalo, da so nas v svojem reptilskem časopisju blatili na vse mogoče načine (pri tem so bili zelo smešni: enkrat so nas postavljali v zvezo z radikali, drugič s klerikalci, tretjič z demokrati, četrtič z Radičem, petič s Krištanom, šestič s Korunom itd. itd.), začeli so v zadnjem času javno in tajno na najpodlejši način denuncirati, da imamo zvezo z internacionalo, da romamo na Dunaj itd. Te agentske provokacije stoje v zadnjih dveh številkah »Glasa Svobode«. Te njihove

tajne in javne špijanske denunciacije so imele za uspeh, da celjsko okrajno glavarstvo prepoveduje ss. Klemenčiču in Fabjančiču govoriti na javnih sestankih in shodih v rudarskih revirjih, sklicujoč se pri tem, da je prepoved, ki sta jo dobila ta sodruha lani pred volitvami, še vedno v veljavi.

Dalje smo dobili iz nekaterih krajev na deželi poročila, da orožniške oblasti poizvedujejo okrog naših naročnikov, če se kje snuje naša »Poljedelsko-delavska zveza«. Orožniki z nasajenimi bajoneti »odločno odsvetujejo« začeti s to našo organizacijo, češ, da naj si dotičniki »sami pripišejo posledice«. Zgodil se je slučaj, da je orožniški stražmojster izjavil, da oblasti pazno motrijo vsak korak s. Fabjančiča in da mu bodo onemogočili prihod tudi v podeželske občine. Ali je to tisti boj z vsemi sredstvi, ki nam ga je napovedal bivši srbski stotnik in sedanji »neodvisnik« Kosta Novakovič?

Mi smo se proti tem šikanam pritožili na pristojnih mestih in bomo tudi izbojevali svobodo govora. O tem si naj bodo naši denuncijantje na jasnem. Delavstvu pa se bodo še bolj odprle oči in bo še bolj prepričano o tem, da so junaki revolucionarnih fraz najeti agentje buržuazije, ki morajo onemogočiti konsolidacijo delavskega pokreta, in da je pokret »Delavskih Novic« edino pravilen za proletariat, ker hoče s treznim, poštenim delom postavljati tam, kjer frazerji razbijajo, in priversti proletarski pokret do enotne strokovne, gospodarske in politične organizacije.

Nam, ki propagiramo združenje delavskih strokovnih organizacij, se jemlje beseda. Znani agent-provokaterji pa imajo prosto besedo na shodih v rudarskih revirjih in jih vodstvo NDSJ celo vsiljuje proti volji članstva ZRD za komisarije in tajnike!

Delavstvo in zadrugištvo.

(Dopis.)

Odločil sem se, da napišem par stvari o zadrugištvu. Namen moj je, da se dotaknem zadrugištva za splošno delovno ljudstvo, torej, kar se tiče industrijskega proletariata in kmetijskih ter poljedelskih in sezonskih delavcev. Preden pa preidem na stvar samo, se mi zdi potrebno, da se dotaknem zgodovine zadrugištva in postanka zadrug drugod in pri nas.

Zadrugištvo kot tako poznamo že iz preteklega stoletja. Prve pridobitne in gospodarske zadruge so se najprej osnovala na Angleškem, in sicer okrog leta 1844. Industrijsko delavstvo se je združilo, zbralo par zadrugnikov in ustanovilo konsumno društvo. V teku desetletij pa je postalo to konsumno društvo tako močno, da je premoglo že milijone in preskrbo-

valo tudi na milijone delavcev. — Danes je zadrugištvo najbolj močno na Angleškem. Ustanovilo se je vse polno konsumnih in drugih zadrug. Pri zelo skromnem računanju pa znamo, da je pri gibanju zadrug na Angleškem udeleženih nad 150 milijonov ljudi.

Pri Nemcih in njihovem zadrugnem gibanju moram imenovati za zadrugno gibanje dva zasluzna moža, namreč Reiffeisen-a in Schulze-Delitsch-a. Prvi je bil upravni uradnik. Ko je videl, kako tare delovno ljudstvo beda, je osnoval konsumno društvo in članom tega društva preskrboval cenejšo prehrano. Ko je pa spoznal, da trpi ljudstvo vsled pomanjkanja denarja, zlasti kmetje, je začel misliti, kako bi bilo mogoče dobiti denar

proti plačilu majhnih obresti. Ustanovil je posojilnice. Značilno pri tem pa je to, da se je držal načela, da naj kmetje sami vodijo posojilnice, in sicer naj ne prejemaajo za svoje delo nikakih tanihjem. Reiffeisnove posojilnice so se opredelile na prav majhen okoliš. Deležev naj posojilnice ne sprejemajo, ker je kmet moral za to nuditi dovolj sigurnosti, zlasti zato, ker je jamčil neomejeno, torej s celo svojo posestjo. Obresti bi pa sprejemala posojilnica in bi se čisti dobiček ob zaključku poslovnega leta ne razdelil procentualno med zadrugnike, ampak se hrani za kritje izgub. In tudi v slučaju razpusta zadruga naj bi se ne delili fondi, kateri so se zbrali kot čisti letni dobiček, ampak to imovino naj se takoj vpiše njeni naslednici, če se ustanovi, kot njena imovina.

Reiffeisen se je bolj omejil na posojilnice na kmetih, dočim je Schulze-Delitsch poudarjal potrebo in osnoval večje denarne zavode za vse sloje. Tudi je pustil Schulze več svobode zadrugam kot Reiffeisen in priporočal ne samo neomejeno, ampak tudi omejeno jamstvo. Zato so tudi njegove zadruge dobile značaj večjih denarnih zavodov.

Zmotno bi bilo, ako bi trdil, da sta ta dva moža ustvarila zadrugno idejo; ne, od pamtveka so že poznali neke vrste zadrugištvo. Zgodovina nam priča, da so že v prastarih časih živeli takratni ljudje v takozvanih župah v svrhu skupne samopomoči.

Zgodovina slovenskih zadrug je zelo kratka. Prvo »Obrtno pomožno društvo« je osnoval v Ljubljani pred 68 leti Čeh Horak. Pri svojem potovanju po Češkem je spoznal velik pomen zadrug dr. Josip Vošnjak. Vrnivši se v domovino je Slovencem poudarjal z besedo, peresom in dejanjem potrebo osnovanja zadrug. Že leta 1871. je v koledarju Družbe sv. Mohorja priobčil pravila za vzor snovanja zadrug. Prva pravila zadruga pa so bila vpisana v zadrugni register v smislu zadrugnega zakona v Ljubljani pri deželnem sodišču 8. junija 1874., in sicer za »Obrtno pomožno društvo«.

Na čem temelje zadruga, smo videli že iz tega kratkega zgodovinskega uvoda.

Zadruga temelje na stališču samopomoči. To se pa pri podrobni analizi lahko zelo različno razume, zato bomo govorili le o delavskih zadrugah, njihov pomenu in nalogah.

Prevratna doba je vrgla vse gibanje v takozvano ekstazo veriženja. Prebivalstvo, zlasti delavstvo, je občutilo hude udarce verižniške dobe. Za smotreno delo smo našli le malo ljudi, ki pa pri vsej dobri volji niso mogli postaviti tega, za čemer so težili. Po nekaterih krajih so se pojavili celo ljudje, ki so jeli zapuščati zadruga, ki pa so potem, ko so to veliko pomembnost zadrug za delavstvo spoznali, prišli zopet nazaj v zadrugno gibanje in se še z večjo silo oprijeli dela.

Preidimo najprej k posojilnicam!

Posojilnice so zelo velike važnosti, zlasti za agrarno gospodarstvo kmetov. Kmet, ki nima sredstev, da si nabavi za obdelovanje zemlje potrebne orodja, tak kmet ne bo prav dosti pridelal, torej tudi prodati ne

bo mogel ničesar. Tu bosta trpela kmet in delavec. Kmet zato, ker nima nič za trg, da bi prodal, delavec pa potrebuje živež, in če živeža ni v zadostni množini na trgu, nastane povpraševanje po njem in tu že nahajamo izvor druginje, ki enako škodljivo vpliva i na delavca i na kmeta. Na delavca zato, ker v slučaju, da je na trgu malo blaga, napravi povpraševanje po njem druginjo; če pa nastane druginja, tudi mezda delavca ne zadostuje za preskrbo njega in njegove družine. Na kmeta pa škodljivo vpliva zato, ker ni nič imel na prodaj, ali pa prav malo, in si torej za tisti izkupiček ne more vsega potrebnega nabaviti. Ako pa dobi kmet po ceni posojilo, to je proti nizkim obrestim, si more v kratkem času svoje gospodarstvo izboljšati in z malo trdom pridela razmeroma veliko več kot brez dobrega orodja, dobrega semena itd. z velikim trdom. Sedaj pa nastane vprašanje, kje naj dobi cenejšo posojilo? Ako odgovorimo enostavno — pri zadrugi — pri posojilnici, smo morda v zmoti, ter posojilnici, smo morda v zmoti, ker posojilnica mora za posojilo kmetom — v kolikorn ezadoščajo hranilne vloge — iskati denarja drugod. Denar pa bo dobila, če je posojilnica dovolj sigurna, direktno ali posredno s kakšno zvezo, ki bo pa zopet iskala dobička, — pri banki. Banke so pa last posameznih bogatašev ali akcijskih družb in bodo hotele za posojilo velike obresti, take obresti, da s ejih bo kmet ustrašil — in bo raje od tega odjenjal. Pri tem pa ne bo trpel sam kmet, ampak — narodno gospodarstvo.

Ako pa se hočemo na polju narodnega gospodarstva dvigniti, moramo skrbeti, da bo tisti, ki ustvarja in proizvaja, imel, kar pri ustvarjanju rabi za proizvode. Da bo k temu prispeval čim uspešneje, je potreba, da je tudi fizično podprt, da ima dovolj hrane in da ne podleže raznim boleznim, za kar je zopet glavni izvor v slabi ali nezadostni hrani.

Drugo je pa tudi, da pride po ceni do svojih potrebščin. Do teh pa more priti le takrat, kadar bo dobival kredit po ceni in od takih zavodov, ki ga ne bodo odrli, ampak mu dali proti mali odškodnini to, kar za gospodarstvo nujno rabi. Tega pa pri bankah, kakor jih imamo danes, ne bo dobil, in sicer zato ne, ker stremijo banke po čim večjem profitu. Ta profit pa se steka v žepe posameznih bankirjev in njih delničarjev, in ko kmet zopet v drugič išče posojilo, bo bankirju drago plačeval to, kar mu je preje dal, za kar pa bankir ni niti enkrat mignil, da bi zaslužil — ampak je samo denar pobral.

Zato je naloga delavstva in kmetov, da si ustanove večje denarne zavode na zadrugni podlagi. Kadar bo delavstvo take zavode imelo, tedaj sme upati, da se bodo začeli za njega boljše časi, tedaj se bo dvignilo tudi narodno gospodarstvo na ono stopnjo, katera more koristiti človeštvu.

Ker smo ravno pri zadrugah, ki se direktno tičejo kmetov, naj pogledamo v to stvar malo globlje. Recimo: kmet je dobil posojilo v svrhu nabave potrebnega orodja. Kmet mora iti torej k trgovcu, ki take potrebščine prodaja. Tam kupi mlatilnico, slamorez-

nico in drugo potrebno orodje. Trgovec je pri tem zaslužil. Zaslužil pa ni samo toliko, kolikor potrebuje, ampak več. To, kar je več zaslužil, je naložil v banko, za kar bo prejemal obresti, in tako je trgovec trikrat prejel, pa samo enkrat zaslužil. Zaslužil je samo takrat, ko je prodal, in sicer je zaslužil samo toliko, kolikor rabi, drugo pa, preostanek, katerega je izkupil in naložil v banki, za katerega bo zopet prejemal obresti — pa je postavno ukradel. Zaradi tega je za kmeta velike važnosti tudi to, od koga je svoje potrebščine kupil in za kakšno ceno. Kmet naj bi ustanovil take nabavne in prodajne zadruge, ki bi mu ceneje preskrbele orodje, od česar bi si kmet na leto dosti prihranil, ako ne bi kupoval pri dobička željnem trgovcu. Lahko pa bi kmet takim zadrugam prodajal tudi svoje pridelke, in sicer za isto ceno kot trgovcem. Te bi zopet prodale blago naprej onim zadrugam, ki te pridelke rabijo. Pri tem bi tisti mali zaslužek koristil le delavcem-zadružnikom samim, dočim v nasprotnem slučaju odnese trgovec ves dobiček.

Za kmeta bi bile velike važnosti tudi zadruge za nakup in prodajo plemenske živine in živine za klanje, uvoz in izvoz. — Danes mora kmet hoditi ure in ure daleč in poizvedovati, kje bi mu kdo prodal plemensko živino. Ako bi bile v krajih, koder prebivajo kmetje, take zadruge, bi se kmet obrnil samo na zadrugo in si tam izbral plemensko živinčce. Te vrste zadruge bi lahko tudi plemensko živino uvažale, živino za klanje pa, v kolikor bi se je doma ne porabilo za prehrano — izvažale. Danes pa sleparijo in bogatijo na račun kmetov le prekupci in verižniki. Zgodi se tudi, da kmet hoče prodati plemensko živino, pa ne ve za dobrega kupca. Tako živino često pokoljejo mesarji ali pa jo prekupčevalci izvažajo v Italijo, Nemško Avstrijo in drugam. Vsemu temu moramo posvetiti več pažnje, ako hočemo, da se kmetu njegov položaj izboljša, od česar ne bo imel koristi le kmet, temveč tudi drugo delavstvo, ker bi se na ta način oskrbena dobra, gotova, redna in cenena prehrana. S tem bi specijelno kmetiške reči končali. — Preostaja le še ena ustanova, ki se pa tudi v veliki meri tiče kmeta. To so zavarovalnice.

Tudi te so ogromne važnosti za kmeta in njegovo gospodarstvo. Danes nahajamo po ogromni večini zavarovalnice, ki so last akcionarjev in bogatašev.

Zavarovalnice pa morejo odgovorjati svojemu smotru samo tedaj, kadar bodo osnovane na zadružni podlagi, na načelu samopomoči in kadar se bodo vplačane premije nalagale v delavskih bankah. Denar zavarovalnih zavodov naj bi koristil tudi drugemu zadružnemu gibanju. Ako pa je

denar naložen v kapitalističnih bankah, ne koristi ne kmetu in ne drugim zadružnim gospodarskim osnovam, ki so ustanovljene in ki se ustanavljajo v državi.

Imamo še več drugih ustanov in zadrug med kmetiskim ljudstvom, n. pr. mlekarne, sirarne in druge zadruge, katere je treba deloma preurediti, da bodo koristile res pravemu zadružnemu smotru. Kako bi se dalo to preurediti, bomo govorili h koncu. Važno je sedaj to, kakšne zadruge se nabavljajo med ljudstvom, predvsem med industrijskim delavstvom. Prve in najvažnejše zadruge za industrijsko delavstvo so — delavski konsumi.

V nekaterih krajih Slovenije že obstojajo take zadruge, ki vršijo svoj namen. Vendar pa te zadruge ne uspevajo ali vsaj danes še ne morejo tako uspevati, kakor bi bilo potrebno in koristno za delavstvo. Deloma ne morejo uspevati radi današnjega modernega kapitalističnega gospodarstva. Glavni vzrok pa leži v nezavednosti mas. Res, da morajo zadružniki jamčiti za zadrugo, a kljub temu bi jih to od zadrug ne smelo odbijati. Ker vsaka zadruga, ki ima dovolj odjemalcev, ima s tem tudi dovolj sigurnosti napram dolgovom, katere zadruga v tem ali onem slučaju stori. Za kritje takih dolgov so v prvi vrsti rezervni fond, kateri pa pri zadrugah, ki imajo veliko članov-odjemalcev — niso majhni.

Rekli kmo, da je glavni vzrok nezadostne razvitosti zadrug — v nezavednosti mas. To je sicer težko odpraviti, a nemogoče ni. Treba bo še veliko žrtv, da se temu odpomore. Takih žrtv v popolnem obsegu pa današnje zadruge ne morejo prenesti, deloma zato ne, ker nimajo, ali pa v prav majhni meri zadružne propagandne fondе. Ako bi delavstvo kupovalo svoje potrebščine izključno pri svojih konzumnih društvih, bi začeli zginjati trgovci in tako bi po posameznih etapah prišlo kapitalistično gospodarstvo v delavsko-zadružne roke.

S tem pa ni rečeno, da so že vsi predpogoji za to tukaj. Ne, ampak to je prehod, s katerim bi pozneje na podlagi zadružništva prevzeli industrijo, delavnice, tovarne itd.

Prvi žarki te luči so že posijali v precej temne kote delavskega in zadružnega gibanja.

Pred kratkim časom se je ustanovila v Ljubljani »Produkcija« z. z. o. z. Za svojo prvo nalogo si je vzela, da producira samo tiste stvari, katere konsumna društva rabijo. Statistika konzumnih društev pove, koliko se proda sraj, spodnjih hlač, kril, robcev, nogavic itd. To potem ta zadruga producira in proda konzumnim društvom za nižjo ceno, kot tovarna ali trgovec. Vsled tega se tudi ni bati tej zadrugi obratne krize, ker ne bodo

njeni produkti imeli konkurence s trga.

Zadrug v tem smislu bi se moralo ustanoviti več, predvsem so potrebne zadruge za nakup žita, katere bi to žito oddajale zadružnim mlinom, zadružni mlini pa konzumnim društvom in zadružnim pekarnam. Preostanek žita bi nakupovalne zadruge lahko izvažale.

Tako bi potem prišlo polagoma vse gospodarstvo v roke delavstva, kajti delavec in kmet sta tista faktorja, ki svoje pridelke postavljata na trg in na trgu kupujeta in prodajata. To vse bi lahko vršile zadruge za manjšo ceno kot trgovci, in sicer iz dveh razlogov: prvi zaradi tega, ker so zadruge proste ali pa imajo večje zadruge — davčne olajšave, drugi pa zaradi tega, ker zadruge ne stremijo za dobičkom, ampak si zagotovijo le rezervne fondе, ki koristijo zadrugam kot takim in v veliki meri tudi delavstvu.

Za industrijsko delavstvo so velikega pomena tudi zavarovalnice za življenje, proti nezgodam itd. Na tem polju bo treba nam — orati ledino. Da je pa to mogoče izvesti, nam pričajo zadruge na Angleškem, ki za delavstvo plodonosno opravljajo ta posel.

Rudarsko delavstvo — Trboveljska premogokopna družba in vlada.

(Dopis.)

Po dvomesečni stavki, ki ni uspela radi politikanov v Turjaškem irga, držecih se gesla — »čim slabše tem bolje« — se je rudarsko delavstvo razvijalo. Demagogi in ono malo število delavstva, ki še veruje v njihove politične igre, ki škodujejo vsakemu zdravemu delavskemu gibanju, so ostali še pod firmo »nezavisnih«, dočim je ostalo delavstvo, ki ne veruje v njih poštenost in iskrenost, postalo indiferentno in deloma šlo tudi v žolte in meščanske organizacije. Brezdvomno je to za vsak uspešen boj, za vsako večjo akcijo rudarjev — škodljivo in pogubno. — Vsi neuspehi tiče v tem, in danes trkajo na vrata dejstva, da je temu tako. Ako si rudar sam ne bo pomagal, bo občutil še hujše udarce biča kapitalistične Trboveljske premogokopne družbe, kot sedaj. To je razvidno iz dejstva, da se Trboveljska premogokopna družba roga narodni skupščini, njenim sklepom in celokupni vladi SHS.

Soglasen sklep narodne skupščine je bil, da naj vlada primora Trboveljsko premogokopno družbo, da bo sprejela odpuščene rudarje nazaj v delo in da poviša rudarjem plačo za štiri dinarje za storjeni šilt.

Nastane vprašanje: ali se je držala vlada soglasnega sklepa narodne

H koncu pa nam ostane še veliko vprašanje. Kako vse to v prid zadrugam in delavstvu koristno započeti? To vprašanje pa se dotika — delavskih bank.

Delavske banke bi imele nalogo ustanavljati in financirati delavske zadružne organizacije. Zbirale bi torej prihranke delavstva in kmetov. Izkupički zadrug bi se v teh bankah nalagali, premije zavarovanj bi se plodonosno vlagale tu. Skratka, od delavstva je odvisno, kako bi take banke uspevale, od tega pa zopet, kako koristi bi delavstvo imelo. To vse pa se da izvesti le potem tesne zveze zadrug in strokovnih organizacij.

Tako more delavstvo po etapah prevzeti gospodarstvo v svoje roke, in kadar ima to izvedeno, je izvedena — socialna revolucija.

A. Kastelic.

Op. ur. Priobčujemo ta članek radi velikega pomena zadrug za boj proletariata, dasi smo mnenja, da gleda naš dopisnik na razna vprašanja preoptimistično. Zlasti je gotovo, da bi buržuazija začela oboroženi boj preje, nego bi dopustila, da proletarijat potom gospodarskih organizacij izvede socialno revolucijo.

skupščine in ali je Trboveljska premogokopna družba podrejena vladi SHS? — Kakor vidimo, ne prva ne druga ni izpolnila svojih obveznosti napram delavcem, ki so najkoristnejši tvoritelji države. S tem je naša reakcionarna vlada dopustila, da postoji — država v državi. Delavstvo bo moralo seči samo po sredstvih, da prisili vlado kot Trboveljsko družbo, da bosta svoje obveznosti izvršili. — Družba je sklenila, da bo izplačala izredno (= enkrat) rudarjem in sicer: I. kategoriji — kopačem 250 Din, II. kategoriji — mlajšim kopačem in vozačem 200 Din, III. in IV. kategoriji — ženskam in mladoletnim delavcem 150 Din. O odpuščeni rudarjih pa ni niti omenjeno, da jih sprejme ali ne sprejme nazaj v delo.

Da družba ni izvršila svoje obveznosti, sledi iz teh dejstev: ker ni izplačala in po danem komuniqueju ne misli izplačati tega, kar je narodna skupščina sklenila, namreč 4 Din za storjeni šilt. Da je temu tako, naj dokazemo s številkami, ako računamo pri I. kategoriji po 4 Din za storjeni šilt, in to sorazmerno razdelimo, vidimo, da odpade ta znesek (250 Din) na 62 šiltov in pol, pri II. kategoriji na 50 in pri III. in IV. kategoriji na 37 in pol šilta. — Družba bi morala

LISTEK.

Emil Zola:

Germinal.

Prevel ...
(Nadaljevanje.)

Globok molk se je spustil od zvezdnatega neba. Nevidna množica je molčala v noči pod utisom tega govora, ki je ubijal srce, in slišati je bilo samo obupno dihanje med drevesi.

Štefan pa je že nadaljeval s spremenenim glasom. To ni bil več govor zveznega tajnika, to je bil govor razbojniškega vodje, govor apostola, ki je označeval resnico in pravico. Kaj je med njimi mogoče figovec, ki bi prelomili svojo besedo? Kaj? Štiri tedne naj bi bili zastojni trpeli? Ali naj gredo spet v rov s ponižno glavo in pesem revščine in lakote naj se oglasi znova? Ali ne bi bilo boljše, da takoj pomrejo pri poskusu zdrobiti gospodstvo kapitala, ki izstradava delavca? Ne! Tarif za kopanje ni sprejemljiv! Pod njim bi se skrivalo samo nagnusno in nečloveško štedenje. Vsakemu hočejo na dan ukrasti uro dela. Prišel je čas. Prišel je čas, ko je beda izstradanih priklopela do vrhunca — in izstradani bodo sedaj dobili milost in nemilost.

Polagoma se je Štefan ogreval. Ni imel daru Rosseneurjevega lahkega, tekočega

govora. Manjkalo mu je besed; fraze je moral kovati sam. Navzlic tem so delale na tovariše globok vtis. Vsi so rekli, da ni velik govornik, a kar reče, je vredno, da se posluša.

»To plačevanje je nova oblika suženjstva,« je nadaljeval s tresočim glasom. »Rudokop mora postati last rudarjev, kakor je morje last mornarjev in polje last poljedelcev. Ali slišite? Rudokop mora biti vaš... Vas vseh, ki ste pol stoletja plačevali s toliko krizo in bedo.«

V tem trenutku je splaval na vzhodu vzšli mesec čez veje in obseval celo planjavo, ki se je širila onstran gozda. Ko je zagledala množica, ki je stala še v senci, to planjavo v beli mesečini pred seboj, je izbruhnila v divje ploskanje, ki ga ni hotelo biti konca ne kraja.

»Res je! Prav ima, prav ima! Živjo!«

In sedaj je pričel Štefan na široko o svojem najljubšem predmetu — o razdelitvi orodja na skupnost; od potrebe po plači je prišel na politično idejo, da je treba plače popolnoma odpraviti. Vsako točko svojega kompliciranega programa je razlagal z vso vmeno. Najprej je postavil trditve, da se da doseči svoboda samo z uničenjem države. Če se polasti vlade ljudstvo, potem, in šele potem, se bodo začele reforme: vrnitev k življenju pravičnega; povratek k svobodni državi, ki bo živela vsa na enakomerni podlagi in nadomeščala sedaj obstoječo moralno

in zasluženo družino; brezpogojno enakost na državljanem, političnem in gospodarskem polju; prost strokovni pouk, ki ga bo plačevala skupnost. Tako je zidal bodoče človeštvo, stolp resnice in pravice, ki raste v zarjo dvajsetega veka.

»Sedaj je vrsta na nas!« je vrget v množico kot zadnji plamen pojemajočega ognja... »Sedaj bo naša moč in bogastvo.«

Od roba gozda se je valil proti njemu vihar navdušenja.

Pod mrzlim svitom lune so plameneli od togote spačeni obrazi, oči in usta so stala na stečaj odprta: Divja množica izstradanih mož, žena in otrok, ki so se spustili na rop blaga, ki jim je bilo nekdanj ukraden; niso več čutili mraza, te strastne besede so jih ogrele notri do droba. Versko navdušenje jih je dvigalo od tal — mrzlica pričakovanja prvih kristjanov, ki čakajo na prihajajoče kraljestvo pravice. Kakšen sen! Oni gospodje! Nobene skrbi več, nobene nadloge, nobenega pomanjkanja! Vendar enkrat uživanje!

»Tako je prav! Tristo hudičev. Sedaj pridemo mi na vrsto! Smrt pijavkam!«

Štefan se je pasel na svoji priljubljenosti med množico. V njegovi moči je bilo, da ubije teh tri tisoč z eno samo besedo. Če bi bil Suvarin prišel, bi bil ploskal od navdušenja in bil zadovoljen z anarhističnimi uspehi, ki jih dosega

njegov učenec. Kar pa se tiče Rosseneurja, je zmigoval ježno in zaničljivo z rameni.

»Zdaj mi boš pustil do besede,« je zaupil Štefanu.

Štefan je skočil s panja.

»Kar začni! Bomo videli, če te bodo poslušali.«

Ze je stal Rosseneur na njegovem prostoru in njegov izraz je zahteval mir. A šun se ni hotel poleči, njegovo ime je šlo od ust do ust, nihče ga ni hotel poslušati: bil je malik vržen z oltarja, pri čegar pogledu so že postali nekdanji prištaši divji. Zastoj je pridigal s svojim lahkim govorom v morje mrmranja, zastoj govoril o potrebi, da se mora pustiti socialnim preobratom časa za razvoj, norčevali so se iz njega, žvižgali — njegov prejšnji poraz se je le še poglobil in se spremenil v nespremenljivo katastrofo. Nazadnje so mu začeli metati v obraz kose zmrzlega mahu in breščec ženski glas je zacvilil:

»Doli z izdajalcem!«

Obledel je, obup mu je pognal solze v oči. To je bilo uničenje njegove eksistence: dvajset let ambicioznega tovarištva se je podrlo v nič pod nehvaležnostjo množice. Stopil je s panja, zadet v srce — ni imel moči, da bi nadaljeval.

»Tako! sedaj se boš smejal!« je jecljal proti zmagovalnemu Štefanu. »Prav je!

plačati po 4 Din za storjeni šilt vsakemu delavcu in delavki, ki je pri njej zaposlen, in to od dneva započetega dela po stavki.

S tem, da bi se družbi ta eksperiment posrečil, bi bilo zopet ponižanje delavstva — nov dokaz, da je nekaj gnilega v deželi danski.

Rudarski proletarijat je na tem zainteresiran, kako in koliko bo družba izplačala. Rudarski proletarijat je upravičen, da zahteva izplačilo takoj — brez vsakega odlašanja družbe, in sicer po 4 Din za storjeni šilt vsakega delavca in delavke pri družbi in to takoj vsako plačilno periodo, ne izredno, kakor družba namerava, ampak stalno, kakor tudi rudar stalno trpi globoko pod zemljo.

Ako pa družba in vlada svoje obveznosti napram delavcem ne izpolnita, tedaj vemo, da sta obe napravili rudarje in celokupno javnost — za prvega aprila, in da vlada SHS pri-

znava vlado in zakone Trboveljske premogokopne družbe.

Sodrug! rudarji! Tudi na nas samih je odvisno, kako se bo to izteklo. Ako bomo pustili, da nas bodo vodili še nadalje aristokraci s Turjaškega trga, bomo naleteli še na take uspehe, ki so enaki ničli. Naša moč leži v naših žilah, zato ne bomo pustili, da bi se z nami postopalo še v bodoče tako kot sedaj, ampak bomo svoje moči še pomnožili in združili v močni zvezi dela in združeni na braniku za življenske pravice povedali vladi in družbi, da so časi igranja z izmozganim delavstvom minuli. Interesi rudarjev so skupni — zato moramo tudi mi skupno nastopiti in terjati naše pravice. To smo v stanu izvršiti le v močni in enotni nadstrankarski razredni organizaciji; zato na delo vsi, ki ste ponižani in razžaljeni, da se iste tudi ustvarijo!

Sodbo o obstojanju države v državi pa prepuščamo vsej široki in pošteti javnosti.

A. C.

Potreba nadstrankarskih strokovnih organizacij in NDSJ.

(Dopis.)

Dan na dan čitamo v »Glasu Svobode«, da niso za delavstvo važne nadstrankarske strokovne organizacije, ampak politična — falirana N. D. S. J. Mi smo od vsega početka, odkar zopet izhajajo »Delavske Novice«, trdili, da hočejo emisariji okoli »Glasa Svobode« postaviti strokovne delavske organizacije pod svoj vpliv. To so v svojih glasilih tudi javno priznali. Kaj pomeni to za delavce, ki je strokovno organiziran v kakšni že obstoječi njihovi strokovni sekti, je lahko umljivo.

Oni hočejo pod krinko strokovnih organizacij pridobiti oni del delavstva za svojo demagoško politiko, ki sicer v resnost teh politikov ne veruje. Mi pa smo od vsega početka trdili in pri svojih trditvah še nadalje vztrajamo, da je izboljšanje gmošnega položaja delavstva mogoče le v enotni nadstrankarski strokovni organizaciji, temelječi na stališču razrednega boja, in da so emisariji okoli »G. S. in »S. B.« neresni, neiskreni in demagoški politiki, ki pehajo delavstvo v še večjo bedo in revščino. Da je temu tako, evo vam par konkretnih dokazov. — V Trbovljah so na shodu prečitali resolucijo kakim 150 rudarjem, v kateri pozivajo rudarje, organizirane v »Uniji slovenskih rudarjev«, na ujedinenje. To vse bi bilo jako lepo in prav, samo ko bi na to ujedinenje res pošteno mislili. Pri tem so namenili, da bi likvidirali rudarji iz »Unije« in iz »Zveze« skupaj, ko pa bi bilo to izvršeno, bi ru-

darjem, združenim v eni sami organizaciji, vsiljevali svojo demagoško in vsakemu zdravemu rudarskemu gibanju škodljivo politiko. Ker bi pa z nesoglasjem z njihovo politiko zopet prišlo do disharmonije tudi v strokovnih organizacijah, bi se iste zopet razbile in tako bi bilo rudarsko delavstvo zopet vrženo v najgrižni razkol, v še veliko večjo bedo in nemoč, kot je sedaj; oni pa, ki bi delavstvu to gorje napravili, bi potegnili zopet tisočake in tisočake od kapitalističnih družb.

Ker se pa njihov ekseperiment ni posrečil, so začeli boj proti sindikalizmu. Kakšen bo epilog tega boja za nje, je težko reči, vendar pa smelo trdimo že naprej, da se bodo v tem boju razkrili do nagote. Ko pa bo delavstvo videlo nesramno igranje s stotisoči delavskih množic, jim bo obrnilo hrbet in se ujedini preko njih glav. To bi delavstvo precej stalo, zato je nujna naloga delavstva, da se združi in organizira v močnih bojovnih falangah »zveze delav« zlasti še zato, ker je vprašanje brezposelnosti stopilo v akutno fazo.

Razredne strokovne organizacije so prve poklicane zato, da vodijo boj proti brezposelnosti, zlasti še zato, ker morajo danes o tem računati pri medznih bojih, ki jih vodijo. Brezposelnost se bo tudi rešila in se mora rešiti le z nujno intervencijo strokovnih organizacij, katere združujejo v svoji sredi tisoče in tisoče delavcev

in delavk. Tega načela se mi držimo in to načelo mora in bo zmagovalo.

N. D. S. J. pa ima povsem drugo taktiko za doseg svojih in ciljev posameznih njenih eksponentov. In ta je »zrevolucionirati« mase tako, da bo vsak človek imel svojo posebno taktiko, da bo delavski razred nezmožen vsakih večjih gospodarskih akcij, ker le tako more gospodariti še dalje kapitalističen način gospodarstva, čigar pomagaci so eksponenti N. D. S. J. To uvidevajo že široke plasti proletariata ne samo v Sloveniji, ampak v celi državi, zato ta stranka ne združuje v svoji sredi več nikakih delavcev, ampak zgolj samo one elemente, ki hočejo imeti internacionalne zveze v svojih rokah, katere nesejo v dobrobit njihovih lastnih žepov. Z udejstvovanjem v N. D. S. J., kot se udejstvujejo Peterkovič, Lemež, Hlebec, Zoraga, Kobler in drugi, se ne more za delavstvo izvajati nikakih uspehov, najmanj pa trajnih. Trajni uspehi za delavstvo se morejo v današnji situaciji izvajati le potom razrednih strokovnih organizacij, katere združujejo vse delavce brez razlike njihove politične pripadnosti.

A. C.

K položaju delavstva.

(Dopis.)

Za pokret, ki ga zastopajo »Delavske Novice«, se zanima široka javnost. Kajti prav od tega zavisi gibanje delavskega razreda, in sicer gibanje, od katerega bo imelo delavstvo koristi. Delavstvo z zaupanjem zre na to gibanje. Že se pojavljajo tu in tam združenja, ki so pripravljena stopiti pod prapor »Delavskih Novic« ali pa se priključiti federaciji dela, ki se ima usvariti, imajoč pred očmi nalogo močne strokovne organizacije, katere edina je zmožna ščititi interese delavstva.

Splošna gospodarska kriza je dovedla do tega, da so začeli tovarnarji odpuščati delavstvo, zniževati delavske plače, daljšati delovni čas, da, nekatere tovarne so celo popolnoma ustavile svoj obrat. S tem, da se ustavljajo obrati, se množi vedno bolj armada brezposelnih, ki pa vseeno hočejo in potrebujejo kuha — zaslužka. Kako to preprečiti? Ako je tovarna odstavila nekaj delavcev, za druge pa podaljšala delovni čas in znižala zaslužek — je to stremenje tovarnarja-kapitalista po čim večjem dobičku. To se da odpraviti le z močno in enotno strokovno organizacijo. Koder pa teh ni, trpi delavstvo krivico in brezpravnost. Le s pomočjo močne strokovne enotne organizacije je mogoče odpraviti to grozno mizerijo in pred tako propastno katastrofo čuvati še druge delavce.

Ako pa teh ni, ako se tovarnarju-kapitalistu posreči, da svojo nakano izvrši, ni to samo pogubno za tiste

delavce, ki so na cesti, ampak to slabo vpliva na delovne pogoje tistih, ki so še zaposleni. Glad odpuščenih delavcev je tista gonilna sila, ki goni odpuščene delavce k delu na že itak slabo, ali pa celo pod mezdno, ki jo ima delavstvo pri drugem podjetju. Zato je dolžnost zavednega delavstva, da svoje manj zavedne sotrpine opozori na to dejstvo in jih privede v organizacijo, ki ima resnično interese delavstva pred očmi. Naloga strokovnih organizacij je tudi ta, da skrbi za brezposelne delavce in pritiska na merodajne faktorje, da se brezposelnim dá brezposelna podpora in da se organizirajo zasilna dela, pri katerih naj se nudi brezposelnim zaslužek. To nalogo pa zamorejo strokovne organizacije voditi le, ako so močne in niso pod vplivom ne ene in ne druge politične stranke. Zato je dolžnost delavstva, da si take organizacije ustvari. Takim organizacijam je sojena bodočnost zaradi tega, ker ne stojijo pod vplivom političnih strank in je iz tega vidika medsebojen razcep nemogoč.

V organizaciji pa, ki stoji pod vplivom politične stranke, ni mogoče izvajati tako ogromnih nalog, ki so danes na dnevnem redu strokovnega delavskega gibanja. Da je temu tako, nam priča zgodovina poprevratne dobe. Strokovne organizacije, ki so bile zelo močne in so stale pod krilom socialdemokratske stranke, so se razcepile. Razcepile pa so se zaradi tega, ker je nesoglasje in razdor v socialdemokratski stranki vplival na prilike, ki so vladale v strokovni organizaciji in so bile pod okriljem stranke. Drugo, še bolj očitno pa je dejstvo, da je temu tako, — indiferentnost delavstva po njihovih neuspelih gibanjih. Prijemljivo se je pokazovalo to pri rudarjih. V rudarsko strokovno organizacijo so vhiteli »nezavisni« politični demagogi svojo frazersko politiko. Tu je iskati neuspeh zadnje rudarske stavke in tu je iskati tudi izvor indiferentnosti rudarjev. Ogromna večina rudarjev, ki se niso strinjali s frazerji dr. Lemeževega kova, so zapustili strokovne organizacije, ki so jih hotele staviti popolnoma pod svoj vpliv neresni in neiskreni voditelji s Turjaškega trga, in so postali indiferentni. V kolikor pa ni še vse to škodovalo, je škodovala defraudacija Peterkoviča in slabe zglede ima od njih tudi delavstvo sedaj, ko nam poročajo rudarji s Francoskega o njihovih nelepah dejanjih.

Masa rudarjev se je oklenila »Delavskih Novic« in hoče, da se postavi taka rudarska organizacija, ki ne bo pod vplivom ne ene stranke, naj ne bo nje delo odvisno od posameznih političnih strank, ampak od gospodarskih razmer v državi in zahtev in potreb proletariata. Taka organizacija naj zbere v svojem krogu poštene

Želim, da bi se ti zgodilo! In zgodilo se ti bo, razumeš?

In kakor bi hotel odvrniti od sebe vsako odgovornost, na nesreči bodočnosti, ki jo je videl pred seboj, se je sunkoma okrenil in odšel sam tja po nemi snežnobeli pokrajini.

Dvignilo se je bučanje in naenkrat je bilo videti ateta Trdoživa na panju, kako je kričal v sredo buče množice; brezdvomno ga je obšla nenadoma sila evkanja, ko se je zbudila v njem narahlo daljna preteklost. Postal je molk: poslušali so tega starca, ki je bil v svitu lune pošastno bel: čenčal je o svoji mladosti, pripovedoval o svojih dveh stricah, ki jih je strl rov v Voreuxu, potem je prešel na jetiko, ki ji je podlegla njegova žena. Potem je otepala slamo o tem štrajku, potem o drugem — saj jih je toliko doživel! — in oni so se končali tukaj pod drevjem, na »ženski planjavici«, pod krogljami vojaških pušk.

Dvignili so roke k prisegi, tako! tako! Prisegli smo, da ne gremo več v rov... da, prisegel sem, da: prisegel sem!

Množica je poslušala z odprtimi ustmi in je bilo neprijetno, ko je naenkrat Štefan, ki opazoval sceno, skočil na panj in obdržal starca na svoji strani. Videl je Chavala med prijatelji v prvih vrstah. Misel, da bi bila lahko tu Katarina, ga je napolnila z novim ognjem:

»Tovariši! Slišali ste! Tu stoji eden naših starih. Vidite, kaj je trpel in kaj bodo trpeli naši otroci, če ne naredimo konec z lopovi in rablji. Govorite, kako ste se odločili! Ali ste za nadaljevanje štrajka?»

Da! da! so tulili glasovi in sicer to pot tako glasno, da je donelo do ušes ljudem v Montsouju, ki so strmé gledali proti Vandomu in jih je popadel strah pri misli, da se je nekje odtrgala zemlja.

»In kakšne kazni zahtevate? Naš poraz je gotov, če bo šlo jutri nekaj figovcev v rov.«

In znova so buknili glasovi in »smrt figovcem« je donelo med drevesi.

»Določate torej, da jih kličete nazaj k dolžnosti, k dani prisegi. Torej treba storiti samo to-le: postaviti se moramo ob vhodih, da pripeljemo izdajalce na pravo pot in pokažemo družbi, da smo vsi za enega in eden za vse, da raje gagnemo od glada kot pa se vdamo.«

Tako je! K vzhodu, k vzhodu!

Odkar je Štefan govoril, je iskal med bledimi divjimi obrazi Katarino. Goto je ni bilo. Chavala pa je videl še vedno in zdelo se mu je, da ga žre ljubosumnje in da se mu roga ter da je pripravljen, da se proda le za majhen del te popularnosti.

»In če tičijo med nami špijoni, tovariši,« je nadaljeval Štefan, »naj se pa-

zijo, poznamo jih. Da! Vidim tukaj rudarje iz Vandoma, ki niso zapustili svojih rogov.«

»Kaj ciljaš name?« je vprašal uporno Chaval.

»Nate ali na koga drugega. Ampak ker je govoriš, bi moral vedeti, da kdor je, nima nič skupnega s tistimi, ki stradajo. Ti delaš v Jean-Bartu.«

Zaničljiv glas je skočil vmes:

»Oho! Ta in delati? Žensko ima, ki dela zanj.«

Chaval je klet. Kri mu je šla v glavo.

»Za hudiča! Kaj je prepovedano delati?«

»Da!« je zaupil Štefan. »Če gredo tovariši v bedo za dobrobit vseh, potem je prepovedano postaviti se samogoltno in zahrbtno na stran podjetnikov. Če bi bil štrajk splošen, bi bili mi že davno gospodje... Ali bi bil smel iti kak Vandomec v rov, ko so počivali v Montsouju? Razumeš? Samo izdajalci dobre stvari so tisti, ki delajo v Jean-Bartu.«

»Smrt izdajci! Smrt!« je začelo sumljivo bučati iz množic okrog Chavala. Postal je zelo blede. Pa v svoji besnosti, da bi triumfirал nad Štefanom, mu je prišla nova misel:

»Poslušajte vendar! Pridite jutri v Jean-Bart in videli boste, če delam. Mi

smo z vami. In zato da vam to povem, so me sem poslali. Ognji se morajo pogasiti, strojniki morajo tudi štrajkati. Če sesatke ne delajo, tem bolje. Voda bo preplavila rove in vse, vse bo hudič vzel.«

Sedaj se njemu divje ploskali in od tega trenutka dalje je bil celo Štefan potisnjen v senco. Novi govorniki so stopali na panj, mahali so z rokami in metali v množico besne predloge. Bila je verska blaznost, ki se je pojavila. Od gladi izžrte črepinje so se rdeče svetile, sanjale o požigih in krvi v sredi slave poveljanja, iz katerega se je bližala sreča vesoljstva. In pokojna luna je spala svoje žarke na ta človeški klopčič, globoki gozd je objemal s svojim vzvišenim molkom ta krik po poboju in krvi.

»Tovariši! Tovariši!« je ponavljal Štefan izmučeno in hripavo, da bi dobil minuto časa, da bi lahko izgovoril zadnjo besedo. Končno so prisluhnili.

»Tovariši, tovariši! Torej jutri zjutraj v Jean-Bart! Ali velja?«

»Da, da, da! V Jean-Bart. Smrt izdajcem!«

Orkan teh tritisoč glasov je napolnil nebo in zamrl v čistem svitu lune.

(Dalje prihodnjič.)

in resne ljudi in naj se v to organizacijo združijo vsi oni, ki imajo v svoji sredi razkol. Le s takim združenjem v močni federaciji dela je mogoče izboljšati ekonomski položaj delavstva v Sloveniji in celi državi. Isto taka je naloga delavstva, da vse majhne strokovne sekte likvidira in se priključi močni razredno-bojni strokovni nadstrankarski organizaciji.

Naloge strokovnih organizacij so težke, zato naj nobenega delavca trpina v strokovni organizaciji ne manjka. Z roko v roki, z ramo ob rami nam je mogoč pohod nasproti delavskim pridobitvam in boljši bodočnosti.

Naj živi enotna strokovna organizacija!

Naj živijo »Delavske Novice«!

Spori v ruski komunistični stranki.

(Nadaljevanje Zinovjevega govora.)

Zadnji moment, ki ga je treba vpoštevati, obstoji v monopolu naše legalnosti. Glejte v druge dežele, n. pr. v Nemčijo. Tu boste n. pr. opazili tri delavske stranke, v drugih deželah dve, v drugih zopet štiri. Te stranke se bojujejo med seboj, to se pravi, da vsakdo najde svoj prostor v oni stranki, za katero ima dejansko največjo simpatijo. Pri nas stoji zadeva drugače. Diktatura proletariata se ne da udeležiti, če se istočasno ne uničijo druge stranke in se monopol legalnosti zagotovi samo zase. Ta monopol predstavlja vidni simptom diktature proletariata. To tudi ne more biti drugače. Stvar pa ima poleg svetle tudi svojo senčno stran. Kajti nastaja nova generacija med rdečimi vojaki, deloma tudi med delavci, aktivnejši malomeščanski elementi in mladino. Vsi ti si iščejo bojno polje, se želijo udeležiti in ne najdejo nobenega drugega polja za delo kot našo stranko. Tako mnogi od njih podpirajo našo stranko, celo vstopijo vanjo; to pa ne zato, ker so morda pravi komunisti, ampak le, ker ni nobene druge stranke. Če bi bili pri nas še dve drugi stranki, tedaj bi morda bili mnogi teh elementov tam ali kje v sredini.

Iz te skice naše stranke sledi tudi naše stališče v vprašanju stvarjanja frakcij. Vi veste, da je v drugi internacionali vsaka stranka imela svojo frakcijo. Roza Luksemburg, Lenin, Klara Zetkin so bili frakcija II. internacionalne. Oni so zastopali njeno levo krilo. V vseh strankah so bile leve in desne, povsod se je bil boj. V III. internacionali bi moralo to biti drugače. Frakcije lahko le izjemoma trpimo. Ona ne sme biti zbirka smeri, nians itd. Posebno pa se to ne sme goditi v stranki, ki obvlada državni aparat.

Predložite si še enkrat položaj. Vzemimo n. pr. mlade člane naše stranke. Tu imate 5 do 6 generacij: ena generacija do leta 1905., ena do 1917., ena iz leta 1917., ena iz l. 1918., ena iz 1919. in 1920. Vzemite še razdelitev na posamezne delovne sloje, ki jih je kakih 10, to so: delavci, mali kmetje, rdeči vojaki, zadržarji, dijakci itd. Pomnožite oboje in imate že 50 kombinacij v stranki. Vse to mora držati skupaj strankina disciplina. Če se tem 50 kombinacij pridruži svoboda ustanavljanja frakcije, potem imate kar 250 kombinacij, kar bi vodilo k splošnemu razsulu. Zato je ustvarjanje frakcij v naši stranki ti-sočkrat nevarnejše kot v kaki drugi stranki. Naj se začno recimo delati frakcije v rdeči armadi. Dve frakciji v rdeči armadi bi pomenili, da rdeče armade ni več, dve frakciji v glavni politični upravi pomenita, da glavne politične uprave ni več. In vendar so nekateri to poskušali!*

Tekom naše sedanje diskusije sem moral dve noči prebiti pri tovariših iz glavne politične uprave, kjer je bilo zbranih 2000 tovarišev. Zakaj so se tu bojevali? Za vprašanje, če se naj glasu zaupnica centralnemu komiteju ali ne. Isto se je zgodilo pri vojaških gojencih v Kremlju, isto v generalštabni akademiji rdeče armade. To so dejstva. Manjšinska frakcija se je borila za nezaupnico, mi pa za zaupnico. Mi smo zmagali! Toda premislite, kaj pomeni ta boj v teh inštitucijah.

Prosim Vas, sodrugi, da imate tako strukturo stranke, kot sem vam jo načrtal, vedno pred očmi, če hočete razumeti, kaj je naša stranka sedaj. Seveda je lahko izjavljati, kot to delajo

menjševiki: »Oglejte si to stranko! Koliko skupin, podskupin itd. in kako malo delavcev iz obratov je v njej! To vendar ni nobena komunistična stranka!« To je seveda neumno čenčanje. Za stranko, ki ima oblast v rokah, ki ima zmagati Zvezne težkoče in ki se nahaja v posebno komplicirani situaciji, smo mnenja, da boljševisko jedro stranke, t. j. oni delavci, ki so dozoreli tekom 25 letnega pripravljalnega dela, edino tvorijo cement stranke, brez katerega bi zgoraj omenjene plasti v najkrajšem času dejansko morale razpasiti.

In pri taki konstituciji stranke se sedaj postavlja zahteva po uvedbi delavske demokracije. Delavska demokracija je problem, ki je glede na vse druge stranke relativno enostaven. V Nemčiji n. pr. gre samo za to, če smo legalni. Če smo legalni, lahko delavsko demokracijo docela izpeljemo. Če smo pa le napol legalni ali pa ilegalni, tedaj se moramo prilagoditi razmeram in demokracijo malo zožiti. Mi pa smo zadeli na pozitivne ovire čisto druge narave. Policijske se res nimamo bati, zato pa imamo celo vrsto objektivnih socialnih težav, ki izhajajo iz dejstva, da delujemo v deželi, v kateri imajo kmetje večino, poleg vseh drugih težav, ki sem vam jih ravnokar opisal.

Boljševizem se je boril z menjševizmom v vprašanju delavske demokracije od vsega začetka. Mi, boljševiki, smo bili pred letom 1905. antidemokratje. Lenin je bil izrazit antidemokrat.

Boljševizem je tedaj zastopal sledeče stališče: Mi ne moremo izdelati nobene delavske demokracije v deželi, v kateri vlada absolutizem, ne moremo voliti komitejev. V slabih časih je bila n. pr. tradicija pri nas, da nismo niti celega centralnega odbora volili. Na strankinem kongresu so se volili trije sodrugi, od katerih je le eden bil imenovan, tako da smo imeli en naslov. Strankin kongres ni smel niti vedeti, kdo da je izvoljen. Izvoljeni so nato dobili pravico kooptirati še druge sodruge. Isto je veljalo za krajevne odbore. Menjševiki, ki so že tedaj poveljevali demokracijo v malomeščanskem duhu, so psovali Lenina s »samodržcem«, »birokratom« itd. Da, celo bojevnica, kot je bila sodružica Roza Luxemburg, se je nekoč spustila v ta ton in je zasmehovala Lenina. Tudi ona je vprašala: kje je demokracija? Ona pač ni razumela položaja. Celokupni mednarodni menjševizem, celo take osebnosti internacionalne kot Roza Luxemburg stvari tedaj niso razumele.

Ko je izbruhnila revolucija l. 1905., smo takoj začeli reorganizirati stranko. Toda čas legalnosti je bil kratek.

V zgodovini boljševikov se dajo v splošnem razlikovati sledeče periode:

1. Perioda do 1905. Izrazito protidemokratska.

2. Perioda od 1905 do 1907. Sorazmerno še dosti svobode, začetek uvajanja nekake demokracije v stranki.

3. Perioda od 1908 do 1910. Protirevolucija, nobenega sledu o demokraciji.

4. Perioda od 1911 do 1914. Oživenje delavskega gibanja, pojav »Pravde« v Petrogradu, neka posebna kombinacija med legalnostjo in ilegalnostjo.

5. Perioda popolne ilegalnosti od avgusta 1914 do 1917. Tekom celega tega časa je obstojal celokupni centralni komitet samo iz dveh članov, Lenina in Zinovjeva, ki sta se oba nahajala v Švici. Niti sledu o demokraciji.

6. Perioda od 1917 do 1921. Državljanska vojna, splošna mobilizacija, skrajni napor vseh sil. V tej periodi je vladala v stranki v resnici vojaška disciplina.

Od l. 1921. dalje se začne govoriti o delavski demokraciji.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Zagorje. Beda, v katero smo padli vsled naše razdvojenosti in razbitosti strokovnih organizacij, nas sili, da naj se zopet združimo v močno strokovno nadstrankarsko organizacijo, da si skupno vsi rudarji, brez razlike politične orientacije, s pomočjo močne nadstrankarske strokovne organizacije izvojujemo boljše življenjske pogoje. Združitev rudarskih delavcev je eminentne važnosti ne samo rudarskega, temveč tudi delavstva drugih strok in panog ter njihovega boja. Rudarsko delavstvo je vsikdar imelo močan glas in je zahtevalo svojih pravic in to hočemo imeti rudarji tudi v bodoče.

Tekom zadnjih let do lanske stavke ni delavstvo v revirjih niti enkrat stopilo na branik za svoje ekonomske pravice, ne da bi tudi enkrat kolikor toliko zmagalo. Vsakemu rudarskemu boju je bila krona — rudarska zmaga. Zakaj? Zato, ker je rudar vojeval boje v strogo strokovnem duhu in ni imel na čelu ljudi, ki bi njegov orjaški boj izrabljali v svoje zasebne in politične svrhe. Tudi danes stremi rudarsko delavstvo za tem, da se združi med seboj in združeno bojuje boj za svoj obstoj.

Izkušnje zadnje stavke so stale rudarsko delavstvo ogromno gmotno škodo. Ni zadostovala samo ogromna škoda na zaslužku delavstva, ampak razkrojile so se tudi rudarske organizacije. Razdvojile pa so se na dva dela. Prvi in sicer največji del delavstva je stopil na stran trezne gospodarske politike, katero zastopajo »Delavske Novice«, drugi, zelo majhen del, pa je sledil — kljub temu, da se zaveda, da škoduje delavstvu in njegovemu gibanju — frazerjem in razbijanjem okoli »Glasa Svobode«.

Važno za rudarsko delavstvo je to, v čim postoji jedro prvih in v čim frazeologija drugih.

Rekli smo že, da je stopil prvi in sicer največji del rudarskega delavstva, na stran resne in trezne gospodarske politike. Jedro teh postoji v gospodarskem gibanju in boju vseh za vse. To je, rudarsko delavstvo trpi vse enako pod bičem zlasti Trboveljske premogokopne družbe, zato je tudi dolžnost in korist rudarskega delavstva, da se združi v močnih sindikalnih organizacijah brez razlike politične pripadnosti posameznikov. Jedro tega pa postoji v tem; da rudarsko delavstvo že danes razume, da je danes dospel do svojih pravic, od katerega zavisi vse nadaljnje gibanje delavstva.

Gospodarski boj delavstva pa ne postoji samo v strokovnih organizacijah kot takih, temveč teži dalje do — gospodarske samoosvojitve. S tem pa še ni rečeno, da se morejo organizacije delavstva po končanem zmagonosnem boju za boljše mezde priklopiti tako ali drugače, ampak delavstvo mora vzeti v svoje roke tudi druge organizacije, predvsem se mora delavstvo oprijeti zadrugištva. Po nekaterih krajih že nahajamo konsume, kreditne in druge zadruge. Za delavstvo ni važno samo to, da vstopa v take in enake zadruge, da tam kupuje svoje potrebščine, da svoje pridelke (to velja predvsem kmetom) zopet prodaja zadrugam, da tu nalaga svoje skromne prihranke, ampak delavstvo ima ogromen interes na tem, da nadzira v kaj se izkupiček teh investira ali nalaga. Zadrugi niso zato tukaj, da pomagajo kapitalističnim bankam in bankirjem, pa naj se še pod tako lepo firmo skrivajo, ampak za to, da njihov zadrugi denar zopet koristi gospodarskemu gibanju delavstva. To je jedro zavednega rudarskega delavstva, ki noče imeti v svojih rudarskih strokovnih organizacijah politično strankarskih bojev.

Drugi del teh pa temelji na frazeologiji, to je na tem, da se masa zrevolucionira tako daleč, da bi pri prvem nastopu buržuazije na prvi mah podleglo vse delavstvo. To se jasno vidi in pokazuje iz njihovih dejanj in gesla »čim slabše, tem boljše«.

V tem smo jasno povedali, kakšen je glas ene in glas druge strani zvo- na. Rudarski proletarijat skupno z ostalim proletariatom obsoja najodločnejše demagogijo škodljivcev proletariata, ki se skrivajo v vodstvu PDSJ.

Mi delavci, rudarji, vidimo izhod iz teže situacije edino v enotnem sindikalnem gibanju, kakršnega označujejo »Delavske Novice«. Rudar.

Tedenske novice.

Nova Pašičeva vlada. Kot je bilo pričakovati, se Pašič še ni dal vreči. Pri njem sentimentalni parlamentarizem ne igra nobene vloge. Kaj njega in njegovo stranko, ki zastopa srbski kapital in veleposestvo, briga preživela parlamentarna mehanika, ko pa gre tukaj za takozvane »višje interese«, t. j. za koristi velesrbskega kapitala. Te koristi hoče vladajoči režim držati za vsako ceno, če je mogoče s pomočjo parlamenta, če pa to ne gre, pa tudi brez parlamenta. Cankov, Mussolini, Rivera in drugi so pokazali, da se da vladati tudi z manjšino, ki se s primernim obdelavanjem z ricinovim oljem, batinami itd. prav hitro spremeni v večino. V politiki ni sentimentalnosti, zlasti ne po vojni, še prav posebno pa ne pri nas na Balkanu. Držeč se tega načela, je Pašič sestavil sledečo vlado v koalicijski s Pribičevićimi demokratičnimi disidenti, ki so izstopili iz skupnega demokratskega kluba:

Predsedstvo: Nikola Pašić (radikal);

Prosveta: Svetozar Pribičević (demokrat);

Zunanje zadeve: dr. Momčilo Ninčić (radikal);

Notranje zadeve: dr. Milan Srđić (radikal);

Finance: dr. Milan Stojadinović (radikal);

Železnice in promet: dr. Svetislav Popović (demokrat);

Šume in rude: dr. Dragutin Kojić (radikal);

Socialna politika: Nikola Uzunović (radikal);

Agrarna reforma: Milan Simonović (radikal);

Pravosodje: dr. Prvislav Grigono (demokrat);

Vojna in mornarica: general Petar Pešić;

Poljedelstvo in vode: Krsta Miletić (radikal);

Narodno zdravstvo: dr. Slavko Miletić (radikal);

Trgovina in industrija: dr. Hinko Krizman (demokrat);

Konstituenta in izenačenje zakonov: Marko Trifković (radikal);

Vere: dr. Vojislav Janjić (radikal);

Pošte in brzojav: Velja Vukičević (radikal);

Gradbe: Miša Trifunović (radikal).

Poleg tega dobe Pribičevići takozvani demokrati še dva državna podtajnika in sicer v ministrstvu za notranje zadeve Večeslava Vilderja in v ministrstvu za agrarno reformo Sretena Vukosavljeviča.

Ta vlada ima namen izglasovati budžet, verificirati Radićeve mandate, nato pa poslati parlament na počitnice.

Meščanska demokracija prihaja tudi pri nas definitivno do veljave. Nahajamo se sredi fašističnega režima. Nacionalni boj v Jugoslaviji se bo nadaljeval s še večjo silo kot doslej in zbiral okoli sebe vse strasti. Delavski pokret za konsolidacijo delavskih organizacij bo vsled tega postavljen še večjim težkočam. Vendar bo tudi ta doba minila. Mi moramo rešno mo- triti in ustvarjati svoje krepke organizacije, ker brez njih delavstvo ne pomeni nič, kar se zdaj naj- boljše vidi.

* Zinovjev s tem napada Preobraženskega in tovariše.